

การพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
ในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร
DEVELOPMENT OF AN INSTRUMENT AND INDICATORS OF EARLY CHILDHOOD
CENTER DIRECTORS' CHARACTERISTICS IN MUSLIM COMMUNITIES IN BANGKOK

ชนิษฐา สาลีหมัด¹ และอำภาพรณ ตันตินาครกุล²

Khanittha Saleemad¹ and Ampapan Tuntinakhongul²

¹อาจารย์ประจำสาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²อาจารย์ประจำวิทยาลัยวิจัยนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

khanittha.swu@gmail.com, and ampapan.tu@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร และ 2) พัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพคือการเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม โดยใช้การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์ฯ 6 คน ตัวแทนครู 18 คน ตัวแทนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 12 คน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 นำผลจากระยะที่ 1 มาพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะโดยสร้างเป็นแบบสอบถามตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเที่ยงของทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และ ได้นำแบบสอบถามไปสำรวจความเห็นจากหัวหน้าศูนย์ฯ และครูของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร 2 ครั้งโดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 150 คน และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของโมเดลตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติสำเร็จรูป

ผลการวิจัย 1) พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 26 ตัวแปรคุณลักษณะ 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่า มีเพียง 25 ตัวแปรสามารถจัดเป็นองค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะด้านการประพฤติปฏิบัติตน (beh) คุณลักษณะด้านการพัฒนาองค์กร (dev) คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ (know) และคุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ(lead) จากนั้นทำการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 0.54 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.45 เมื่อทดสอบค่าเท่ากับ 1 (Chi-Square = 1.19, df = 1, p = 0.27)

คำสำคัญ: การพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะ คุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม

Abstract

The purposes of this research were to 1) investigate the desired characteristics of early childhood center directors in Muslim communities in Bangkok and 2) develop the instrument and indicators for measuring the characteristics of early childhood center directors in Muslim communities in Bangkok. The study was divided into 2 phases. The first phase was conducted qualitatively with group discussion and in-depth interview from the key persons including 6 early childhood center directors and 18 representatives of teachers and representatives of early childhood center administrative officers. The collected data were examined using Triangulation Check and Content Analysis. The second phase was conducted quantitatively using the questionnaire developed from the collected data in the first phase as an instrument and indicators of early childhood center directors' characteristics in Muslim communities in Bangkok with its content validity is 0.98. The questionnaires were distributed 2 rounds to 150 directors and teachers of early childhood centers in Muslim communities in Bangkok. The data then were analyzed through Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis with the first order using statistical packages.

The results were as follows : 1) there were 26 variables of desired characteristics of early childhood directors in Muslim communities in Bangkok, 2) the exploratory factor analysis showed that only 25 variables were classified and divided into 4 factors namely Behaviors (beh), Organizational Development (dev), Knowledge (know) and Leadership (lead). These four factors were then examined using the confirmatory factor analysis and it was found that as the first order confirmatory factor analysis, the model was consistent with the empirical data which yielded a Chi-square of 0.54 at a degrees of freedom of 1 (Chi-Square = 1.19, df = 1, p = 0.27).

Keywords: development of an instrument and indicators for characteristics; early childhood center directors' characteristics; early childhood center in Muslim communities

1. บทนำ

การศึกษาของเด็กในช่วงปฐมวัยนั้นสำคัญเป็นอย่างยิ่งด้วยเป็นรากฐานของชีวิตมนุษย์ เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยแห่งการปูพื้นฐานของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ ร่างกาย และสังคม [1] ซึ่งหากวัยนี้ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม อาจส่งผลต่อปัญหาของพัฒนาการในขั้นต่อมาได้ [2] การศึกษาของเด็กในช่วงวัยนี้จึงได้รับความสนใจและการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมและเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ในส่วนของกรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญกับการให้บริการด้านการศึกษาดังจะเห็นได้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานครด้านการพัฒนาการศึกษา [3] ที่ได้ขยายการให้บริการในการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาของคู่มือว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งกำหนดภารกิจในเรื่องการให้การสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนในชุมชนให้เพียงพอและได้มาตรฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุตรหลานของประชาชนผู้มีรายได้น้อย และต้องประกอบอาชีพนอกบ้านให้ได้มีโอกาสเตรียมความพร้อม และเสริมสร้างพัฒนาการที่ถูกต้องสมวัย ทั้งด้านการเรียน ด้านอารมณ์ และด้านสังคมเพื่อให้มีพัฒนาการและความพร้อมในการเรียนระดับสูงต่อไป

ดังนั้นทางสำนักงานกรุงเทพมหานคร จึงอนุญาตให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในแต่ละพื้นที่ปกครองของกรุงเทพมหานคร และสนับสนุนด้านงบประมาณส่วนหนึ่งให้แก่ชุมชนเพื่อนำไปบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ และได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 3) ด้านอาหาร ปลอดภัย 4) ด้านสถานที่สะอาดปลอดภัย 5) ด้านบุคลากร 6) ด้านการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และ 7) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน

สำนักงานการสงเคราะห์และสวัสดิภาพสังคม สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของกรุงเทพมหานครซึ่งประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการถ่ายโอนจากกรมประชาสงเคราะห์ และศูนย์สงเคราะห์เด็กในอาคารสงเคราะห์ ชุมชนและในแหล่งก่อสร้าง โดยในปีการศึกษา 2550 มีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น จำนวน 301 ศูนย์ใน 50 เขต มีจำนวนเด็กที่มาใช้บริการ 27,044 คน ในจำนวนนี้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิมทั้งสิ้น 46 ศูนย์ มีจำนวนเด็กที่มาใช้บริการ 3,398 คน และมีหัวหน้าศูนย์ และครูอาสาสมัคร จำนวน 256 คน [3]

จากหลักปรัชญาของอิสลามที่ว่า “จงศึกษาตั้งแต่อยู่ในเปล จนถึงหลุมฝังศพ” [4] จึงทำให้คนมุสลิมนิยมให้บุตรหลานได้รับการปลูกฝังในเรื่องของศาสนา ตั้งแต่อายุน้อย หรือตั้งแต่ 3 ขวบขึ้นไป ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิมทุกแห่งจึงจัดให้มีการเรียนการสอนทั้ง 2 ระบบ คือ ให้ความรู้พื้นฐานด้านศาสนาและภาควิชาสามัญ ด้วยเหตุนี้หัวหน้าศูนย์จึงมีหน้าที่ในการบริหารจัดการศูนย์ให้ได้มาตรฐานผ่านเกณฑ์ที่ทางกรุงเทพมหานครได้กำหนดไว้ 7 ด้าน อีกทั้งยังต้องดูแลเรื่องการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาอีกด้วย ด้วยภาวะผู้นำของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิมมีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการที่ดี และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์ในชุมชนมุสลิม ซึ่งมีความต้องการที่แตกต่างจากชุมชนทั่วไป ทั้งด้านบริบทสังคม หลักสูตรเนื้อหา และความคาดหวังของผู้ปกครอง ทั้งนี้จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยทั่วไป ซึ่งยังไม่พบงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณลักษณะสำหรับหัวหน้าศูนย์ที่อยู่ในชุมชนมุสลิม รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือ ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาและประเมินหัวหน้าศูนย์ให้สามารถบริหารจัดการศูนย์ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาการสายสามัญและสายศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร

3.ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัย แบบการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยกระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะด้วยกันคือ

ระยะที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) พร้อมทั้งดำเนินการขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ ศักดิ์ศรีและสวัสดิภาพของผู้เข้าร่วมการวิจัย ก่อนทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) หลังจากได้รับอนุญาต จึงดำเนินการตามวิธีการที่วางไว้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Person) อันประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์ฯ 6 คน จากทั้งสิ้น 6 ศูนย์ โดยเป็นศูนย์ขนาดใหญ่ (เด็ก 100 คนขึ้นไป จำนวน 15 ศูนย์) จำนวน 2 ศูนย์, ศูนย์ขนาดกลาง (เด็ก 50-100 คน จำนวน 15 ศูนย์) จำนวน 2 ศูนย์, ศูนย์ขนาดเล็ก (เด็กน้อยกว่า 50 คน จำนวน 16 ศูนย์) จำนวน 2 ศูนย์ ตัวแทนครู 18 คน (ศูนย์ละ 3 คน) ตัวแทนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 12 คน (ศูนย์ละ 3 คน) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พร้อมทั้งใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Check) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร (ฉบับร่าง)

ระยะที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร โดยนำตัวแปรที่ได้จากระยะที่หนึ่งมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าศูนย์ฯ และตัวแทนครูของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 100 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ครั้งที่ 1 เพื่อสกัดปัจจัยที่ไม่สำคัญออก ซึ่งในขั้นนี้จะได้ตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร

จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับแก้แล้วไปเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 กับหัวหน้าศูนย์ฯ และตัวแทนครูของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานครรวมทั้งสิ้น 50 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อยืนยันตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร และเพื่อยืนยันความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Confirmed Construct Validity) และความเชื่อมั่นแบบ สอดคล้องภายในด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแนวคำถามหลักสำหรับการสัมภาษณ์

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) ที่นำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 26 ตัวแปรคุณลักษณะ ดังนี้

- (1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส อธิบายดีกับทุกคน
- (2) ดำรงตนอยู่ในกรอบของศาสนาอิสลาม
- (3) เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งเรื่องงานและการดำรงชีวิต
- (4) มีความยุติธรรม มีความเสมอภาค มีความเป็นกลาง
- (5) วางเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร และลงมือปฏิบัติจริง
- (6) มีการวางแผนการทำงานและการจัดโครงการต่างๆอย่างเป็นระบบ
- (7) มีการติดตามผลการดำเนินงานและการจัดโครงการ
- (8) ดูแล ปรับปรุง สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และ ภายนอกของห้องเรียน
- (9) พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ในทุกๆ ด้าน
- (10) เปิดโอกาสให้ครูพัฒนาได้ด้วยตนเอง และมีการติดตามพัฒนาการครูอย่างต่อเนื่อง
- (11) สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง ครู และนักเรียน
- (12) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน สำนักงานเขต ศูนย์อนามัย เป็นต้น
- (13) สร้างเครือข่ายกลุ่มวิชาการระหว่างศูนย์เด็กเล็ก
- (14) สร้างช่องทางในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ เช่น Facebook, Line กลุ่ม เป็นต้น
- (15) มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และพัฒนาการของเด็กพิเศษ
- (16) มีความรู้พื้นฐานศาสนา หรือมีทีมที่ปรึกษาด้านอิสลาม
- (17) มีความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ การประเมิน การนิเทศ นวัตกรรม และสื่อการสอน
- (18) มีความรู้ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน
- (19) มีความรู้ด้านการเงิน งบประมาณ บัญชี การบริหารบุคคล และธุรการ
- (20) มีความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- (21) มีความรู้ด้านโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย
- (22) ให้กำลังใจลูกน้อง เอาใจใส่ลูกน้องทุกคน ดูแลเหมือนคนในครอบครัว
- (23) กล้าตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้
- (24) เป็นผู้นำที่ลงมือกระทำ มากกว่าการใช้อำนาจสั่งการ
- (25) รับฟังความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ก่อนการตัดสินใจ
- (26) กระจายงาน มอบหมายหน้าที่ได้ชัดเจนและเหมาะสม

ผลการวิจัยระยะที่ 2

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

งานวิจัยฉบับนี้ต้องการตรวจสอบกรอบแนวคิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธีวิธีหมุนแกนแบบแวกซ์คังค์ประกอบแบบแกนสำคัญ(principal component analysis) ของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิมเพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักของตัวแปรที่ศึกษาอย่างชัดเจน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ทั้งหมด 26 ข้อค่า Keiser-Meyer-Olkin Measure of sampling Adequacy (KMO) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.93 ซึ่งแสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมมีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดีมาก และจากการทดสอบนัยสำคัญ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.00 แสดงว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity matrix) ข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้เป็น 4 องค์ประกอบ โดยมีข้อคำถามข้อที่ 18 ไม่สามารถจำแนกเข้ากลุ่มได้จึงไม่นำมาวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของโมเดลตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นผลการตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีหรือความสอดคล้องของโมเดลตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งโมเดลนี้ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ คุณลักษณะด้านการประพฤติปฏิบัติตน (beh) คุณลักษณะด้านการพัฒนาองค์กร (dev) คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ (know) และคุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ (lead)

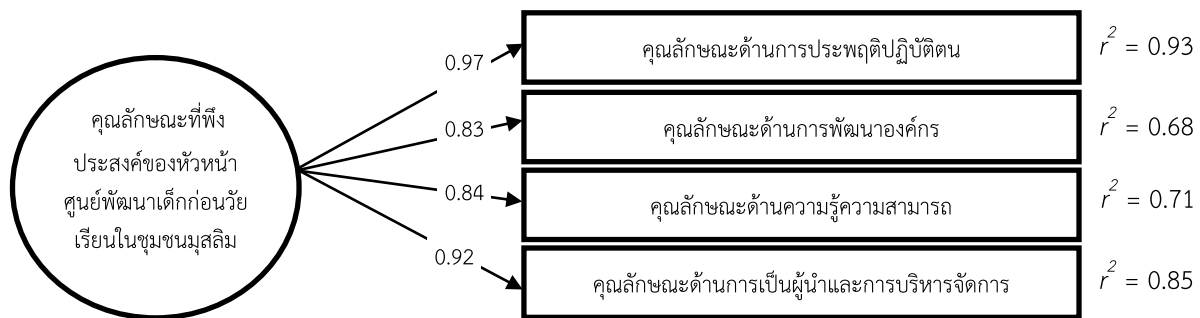
ผลการตรวจสอบโมเดลของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการรวมคะแนนของข้อคำถามย่อยภายในตัวชี้วัดจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าข้อคำถามแต่ละข้อในรายองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามทุกข้อเป็นข้อคำถามที่ดีในแต่ละตัวชี้วัด

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 0.54 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.45 มีองศาอิสระเท่ากับ 1 (Chi-Square = 1.19, df = 1, p = 0.27) แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปของคะแนนมาตรฐานของตัวแปรคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิมพบว่า ทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกขนาดตั้งแต่ 0.05-0.93 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p < .05) สามารถเรียงน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานขององค์ประกอบจากมากไปน้อยได้ดังนี้ คือด้านการประพฤติปฏิบัติตน (B=0.97) ด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ (B=0.92) ด้านความรู้ความสามารถ(B=0.84) และด้านการพัฒนาองค์กร (B=0.83) มีความแปรปรวนร่วมกันกับองค์ประกอบคุณลักษณะด้านการประพฤติปฏิบัติตน ร้อยละ 93, ร้อยละ 85, ร้อยละ 71 และร้อยละ 68 ตามลำดับ แสดงว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวเป็นตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบโมเดลของตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม	น.น.องค์ประกอบ		t	R ²	สป.คะแนนองค์ประกอบ
	b(SE)	B			
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่หนึ่ง					
ด้านการประพฤติปฏิบัติตน (beh)	0.82 (0.07)	0.97	0.00	0.93	0.70
ด้านการพัฒนาองค์กร (dev)	0.48 (0.06)	0.83	0.00	0.68	0.13
ด้านความรู้ความสามารถ (know)	0.74 (0.08)	0.84	0.00	0.71	0.11
ด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ (lead)	1.00 (0.00)	0.92	999.00	0.85	0.23
Chi-square= 1.19 CFI = 0.99 df= 1 TLI = 0.99 P= 0.27					

Chi-Square = 1.19, df = 1, p = 0.27

รูปที่ 1 ผลการตรวจสอบโมเดลของตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม

ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน

ผลจากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิมพบว่าค่าความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.97 เมื่อวิเคราะห์จำแนกตามตัวบ่งชี้พบว่า มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.90-0.95 โดยคุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ มีค่าความเที่ยงมากที่สุด เท่ากับ .95 รองลงมาคือ คุณลักษณะด้านการประพฤติปฏิบัติตน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .94 คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .92 และคุณลักษณะด้านการพัฒนาองค์กร มีค่าความเที่ยงน้อยที่สุด เท่ากับ 0.90

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม

ตัวแปร	ค่าความเที่ยง
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม	.97
คุณลักษณะด้านการประพฤติปฏิบัติตน	.94
คุณลักษณะด้านการพัฒนาองค์กร	.90
คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ	.92
คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ	.95

5. การอภิปรายผล

จากการศึกษาเพื่อหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม จากหัวหน้าศูนย์ฯ ตัวแทนครู ตัวแทนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 26 ตัวแปรคุณลักษณะซึ่งมี 1 ตัวแปรที่ไม่สามารถจำแนกเข้ากลุ่มได้จึงไม่นำมาวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป และจากการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของโมเดลพบว่าตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิมประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือคุณลักษณะด้านการประพฤติปฏิบัติตน คุณลักษณะด้านการพัฒนาองค์กร คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมองค์ประกอบตามสมรรถนะผู้นำโรงเรียนอิสลาม M.O.R.A.L [5] ที่แบ่งสมรรถนะของผู้นำโรงเรียนตามแบบอิสลามไว้ 5 องค์ประกอบคือ การบริหารจัดการตนเอง (Managing Self) การพัฒนาองค์กร (Organizational Development) ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Relating with People) การค้นคว้าหาความรู้ (Acquiring Knowledge) และการนำและการบริหาร (Leading and Managing) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำแบบอิสลามทั้งในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และในระดับโรงเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามในระดับโรงเรียนนั้นได้ให้ความสำคัญกับสมรรถนะด้านการมีสัมพันธ์

กับนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแยกออกมาเป็น 1 องค์ประกอบ เนื่องจากสถานศึกษามีขนาดใหญ่กว่า รับนักเรียนในหลายระดับ และต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ มากกว่า

ผลการวิจัยได้เรียงน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานขององค์ประกอบจากมากไปน้อยได้ดังนี้ คือด้านการประพฤติปฏิบัติตน ($B=0.97$) ด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ ($B=0.92$) ด้านความรู้ความสามารถ ($B=0.84$) และด้านการพัฒนาองค์กร ($B=0.83$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะของผู้หน้าที่พึงประสงค์นั้นผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากด้านการประพฤติปฏิบัติตน และด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการประพฤติปฏิบัติของผู้หน้าที่จะต้องดำรงอยู่ในหลักการของศาสนาอิสลาม และดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้ที่แบบรับใช้ [6] ที่สอดคล้องกับหลักการของอิสลาม อีกทั้ง Saleh [7] และ Aebied [8] ต่างก็เห็นพ้องว่าผู้นำสถานศึกษาควรเป็นมุสลิมที่ประพฤติตนอยู่ในแนวทางศาสนาอิสลาม และนำหลักการศาสนาอิสลามมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรด้วย ซึ่งนั่นหมายถึงการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมมาปกครองผู้อื่นดังเช่นที่ท่านปี มุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้ทำเป็นแบบอย่างไว้

ตัวชี้วัดคุณลักษณะและเครื่องมือที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทสังคมชุมชนอิสลาม จึงสามารถนำไปใช้ในการจัดอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และใช้ในการประเมินการทำงานของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในชุมชนมุสลิม ทั้งในกรุงเทพมหานคร และในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนมุสลิมในจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศได้อีกด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ถือเป็นงานวิจัยที่ยังไม่มีการศึกษามาก่อน แต่จากการไปศึกษา งานวิจัยอื่นๆ ที่ใกล้เคียงจะพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในชุมชนมุสลิมนั้นมีข้อคุณลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ต่างๆ ด้วยเช่นกัน คุณลักษณะดังกล่าวนี้เป็นประเด็นหนึ่งในการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังที่ ช่อ สันธณพิพัฒน์ [9] ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบนำอยู่ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบนำอยู่ต้องประกอบด้วยภาวะผู้นำของผู้บริหารด้วยการเป็นแกนหลักในการบริหาร และดำเนินงานร่วมกับบุคลากร เป็นผู้ประสานงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำกับดูแลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ในด้านการดำเนินงานตามแผน ผู้บริหารมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการมอบหมายภารกิจที่สอดคล้อง กับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ การมอบหมายให้มีคณะกรรมการประสานงานเพื่อเป็นตัวกลางในการประสาน กำกับดูแลให้ภารกิจเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนางานให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในชุมชนมุสลิมหลายประการประกอบด้วยข้อ (5) วางเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร และลงมือปฏิบัติจริง ข้อ (6) มีการวางแผนการทำงานและการจัดโครงการต่างๆ อย่างเป็นระบบ (7) มีการติดตามผลการดำเนินงาน และ (10) เปิดโอกาสให้ครูพัฒนาดตนเองได้ และมีการติดตามการพัฒนาการครูอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ธนกฤติ โพธิ์เงิน [10] ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนํานโยบายพัฒนาศูนย์เด็ก เล็กไปปฏิบัติของ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลอย่างยิ่ง โดยได้อภิปรายผลเพิ่มเติมว่า ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดพลังผลักดันการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ และลงใจและเอาใจใส่บุคลากร ทำให้บุคลากรในหน่วยงานมีกำลังใจและความต้องการที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ นอกจากนี้ การคิดตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบโดยอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุผลถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญเช่นกันซึ่งพบได้จากตัวชี้วัดย่อยในงานวิจัยนี้คือข้อ (22) ให้กำลังใจลูกน้อง เอาใจใส่ลูกน้องทุกคน ดูแลเหมือนคนในครอบครัว และ (23) กล้าตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ จึงถือเป็นข้อยืนยันในการที่จะนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานครตามวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้

ผลการวิจัยนี้อาจนำไปขยายผลโดยใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดสำหรับการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องคุณลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหารในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชนมุสลิมทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้การคัดเลือกผู้นำหรือผู้บริหารการศึกษาในระดับต่อจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ อาจจะนำไปใช้เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเทศไทยโดยใช้วิธีพุทธศาสนามาเป็นหลักในการออกแบบและสร้างตัวชี้วัดเพื่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2558

เอกสารอ้างอิง

- [1] Rakwichai, W. 1992. **Parenting Young Children**. Bangkok. Sangsilp Printing.
- [2] Freud, S. 1965. **The Origin and Development of Psychoanalysis**. Chicago: H. Regnery Co.
- [3] Office of Community Development Bangkok. (2002). **Early Childhood Centers in Communities, Guidelines for management development of early childhood centers**. Bangkok
- [4] Japakeya. I. 2006. **Educational Philosophy in Relation to Culture and Community** retrieved from <https://www.gotoknow.org/posts/39690> : Conference on Academic Market Projecton 28 February 2006.
- [5] Saleemad, K. 2015. Leadership Competency for Islamic School Leaders. International Journal of Humanities and Management Sciences (IJHMS). Volume 3, Issue 2 (2015) ISSN 2320-4044 (Online).
- [6] Seesant, B. 2014. **Factor Analysis of Servant Leadership's Characteristics Under the Jurisdiction of Vocational Education Commission, Ministry of Education**. Journal of Industrial Education. 13(2), p. 58-65.
- [7] Saleh, A. M. J. 2005. **Education Leadership and Creativity: An Islamic Perspective**. Amman: Dar El Falah.
- [8] Aebed, A. 2006. **A Study of Islamic Leadership Theory and Practice in K-12 Islamic Schools in Michigan**. Dissertation. Department of Educational Leadership and Foundations, Brigham Young University.
- [9] Santanapipat, C. 2010. Pilot Project of Management of Early Childhood Center in Municipal School 4 of Watsribuaban to Excellence. **Journal of Graduate School of Rajabhat Walaialongkorn University**. 3(2). p. 41-52.
- [10] Po-ngern, T. 2015. **Factor Affecting the Policy Implementation Success of Child Development Center in Baungyitho Municipality, Thanyaburi District Pathumthani Province**. Journal of Graduate Study Rajabhat Suansunandha. 2(2), p. 320-328.